

Heino Vipp
MTÜ Saarte Kalandus
tegevjuht@saartekalandus.ee

Teie 25.01.2021
Meie 22.02.2021 nr 15-1/5761-7

**Vastuskiri Eesti mereala
planeeringu põhilahendusele
esitatud ettepanekutele**

Austatud härra Vipp

Täname Teid Eesti mereala planeeringu eelnõule (põhilahendusele) ja mõjude hindamise aruande eelnõule esitatud seisukohtade eest. Teie poolt esitatud seisukohad on läbi kaalutud ja vastame siinkohal Teie kirjas toodule. Vastuste koostamisel on oma panuse andnud mereala planeeringu ekspertmeeskond ja asjakohased valdkondlikud ministeeriumid. Vastuskirja koostades oleme järginud Teie kirja struktuuri. Kuna mitmed väited ja küsimused sisuliselt kattusid ja seonusid varasemalt saadetud kirjaga nr 15-1/5761-5, oleme kasutanud võimalust viidata korduvate teemade puhul eelnevatele vastustele ja vastata küsimustele grupeeritult. Viitamise hõlbustamiseks oleme tähistanud erinevad alajaotused rooma numbritega.

I. Vastuväide nr 1 ja 8. Sissejuhatus ja vee kvaliteet

Olete oma kirjas välja toonud seisukohad PlanWise4Blue veebirakenduse kohta, küsite viitelist loetelu uuringutest ja ekspertide nimekirja, kes on eriteadmistele tuginedes enda vastava seisukoha koondhinnanguna andnud.

Palute KSH aruandes viidata iga kalastikku ja mere põhjaelupaiku puudutava järelduse suhtes vastavale uuringule.

Selgitame lähemalt, et PlanWise4Blue portaal koondab endas kogu Läänemere regiooni kohta käiva teaduskirjanduse ja andmebaasid, mis võimaldavad hinnata erinevate inimtegevuste eraldi- ja koosmõju erinevatele mere loodusväärtustele, sh ka kaladele. Loodusväärtuse andmekihtidena kasutatakse neid tunnuseid, mille puhul on teada, et inimtegevus avaldab neile potentsiaalselt märkimisväärset mõju ning mis pole teiste määrustega reguleeritud (nt kalade koelmualad). Töönduslike kalade püük ei sisaldu PlanWise4Blue portaalil, kuna see püük on kvootidega reguleeritud. Sama loogikat on rakendatud ka muu põhjaelustiku puhul. Pole mõeldav hinnata inimtegevuse mõju kõikidele merepõhja liikidele (Läänemere liikide arv küündib tuhandeteni), küll on aga mõistlik rakendusse sisse tuua kõik olulisemad elupaika moodustavad põhjaliigid ning seda on ka juba tehtud. PlanWise4Blue rakenduses on arvestatud kõikide [Loodusdirektiivi](#) lisas välja toodud kaitstavate elupaikadega ning lisaks on arvestatud ka teiste suurt liigilist mitmekesisust toetavate elupaikadega. Seega ei saa nõustuda

väitega, et kaasatud on väga väike hulk mereelustiku liike. Juhime tähelepanu, et tegemist on elupaikade infoga mitte pelgalt liigiinfoga. Näiteks põisadru Fucose elupaiku asustavad meil sajad liigid (tegemist on suuremat liigirikkust võimaldava elupaigaga Läänemeres). Seetõttu on looduskaitsealiselt mõistlik kaitsta just elupaika, kuna selle kaudu kaitseme ka neid suurt hulka liike, kes antud elupaigas elavad.

PlanWise4Blue portaali kohta on võimalik rohkem infot teada saada lisatud aruandest. PlanWise4Blue andmebaasi on olemasolevatest andmebaasidest ja uuringutest välja kogutud mõjukoeffitsendid, mida PlanWise4Blue oma arvutustes kasutab. Hetkel on andmebaasis 1338 uuringut. Andmebaas täieneb pidevalt. Lisame, et PlanWise4Blue on üks paljudest andmeallikatest, mida mereala planeeringu koostamisel on kasutatud.

Juhime veelkord tähelepanu, et mereala planeeringu koostamisel lähtekohaks olnud ökosüsteemse lähenemise järgi peab meremajanduse areng toimuma arvestades merekeskkonna hea seisundi säilitamist ja saavutamist. Seetõttu on mereala planeeringus läbivalt rõhutatud kalavarude looduslikku taastumist tagavate koelmualade säilitamise vajadust, sh tuuleenergeetika arendamiseks seatud tingimustes. Kalastiku jaoks tundlike aladega arvestamise kohustus on seatud teistele merekasutusviisidele. Mereala planeeringus kalastikule kaasnevate mõjude hindamisel on kaasatud Eesti parim ekspertteadmine läbi Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi ekspertide, kellel on ulatuslik varasem kogemus nii Eestis kui koostööst teiste Läänemere äärsete riikidega läbi Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni (HELCOM) töörühmade ja projektide (Pan Baltic Scope). Lisaks on veel kaasatud Tartu Ülikooli Sotsiaalteaduslike Rakendusuuringute Keskuse, keskkonnatervishoiu ja loodusgeograafia teadurid, Tallinna Ülikooli Jätkusuutliku arengu prorektor, Tallinna Tehnikaülikooli Meresüsteemide Instituudi teadurid, Eesti Ornitoloogiaühingu eksperdid, Eestimaa Looduse Fondi eksperdid, mereimetajate ökoloogid jt. Rahandusministeeriumil ei ole põhjust kahelda ekspertide pädevuses. Mereala planeeringu eksperdimeeskonna nimekiri on kättesaadav [mereala portaalist](#) ja on lisatud ka kirjale.

Mõjude hindamise koostamisel on panustanud eksperdid tervikliku meeskonnana. Rõhutame uuesti, et mõjude hindamise aruanne on terviklik dokument, kus peatükid on omavahel seotud, sh ka ekspertide sisend aruandesse on omavahel seotud. Aruandes antud hinnanguid tuleb käsitleda konkreetses kontekstis ja teemasid tuleb vaadata koosmõjus. Üksikute lausetena väljatoodu võib anda lõplikest hinnangutest erineva ja eksliku mulje, sh on ebaõige mingites lõikudes viidata konkreetsele eksperdile. Asjakohased viited erinevatele uuringutele on aruandes läbivalt allmärkustena välja toodud, kuid kontrollime siiski viited uuringutele üle.

Mõjude hindamise eksperdid on koondhinnanguna, vaadeldes ka mõjude kumulatiivsust, jõudnud seisukohale, et strateegilisel tasandil hinnates ei kaasne planeeringu elluviimisega olulisi negatiivseid mõjusid, sh ebasoodsaid mõjusid Natura 2000 aladele. Võimalike lokaalsete mõjude leevendamiseks on planeeringuga seatud arvukaid tingimusi planeeringule järgnevatele tegevuslubade menetlustele, mille raames tuleb kohustuslikult läbi viia ka täiendavad uuringud. Selline lähenemine tagab mereala planeeringu kehtestamisel mitmetes merekasutuste valdkondades (eelkõige vesiviljelus ja tuuleenergeetika) senise, üksikotsustel ja selge uuringukohustuseta, põhineva praktika olulise muutuse.

Sama käib kõigi küsimuste kohta, kus palute viidata nimeliselt ekspertidele ja uuringutele.

II. Vastuväide nr 2. Ptk 2.3. Keskkonnakaalutlustega arvestamine planeeringu väljatöötamisel

Toote oma kirjas järgneva: „Riigikohtu praktika kohaselt ei õigusta KSH abstraktne olemus planeeringuala olemasoleva keskkonnaseisundi uurimata jätmist (Hiiu Tuule otsus nr 3-16-1472, p 30). Samuti toote ka ise oma vastuskirjas läbivalt välja vajaduse planeeringuala tegeliku keskkonnaseisundi täiendavaks uurimiseks (vt nt lk 9 p-id 5 ja 6, lk 28 p 2 jne). Seega ei vasta planeeringu lahendus Riigikohtu juhiste ja nõuetele selles osas, kuidas tuleb KSH läbi viia.“

Nõustume teiega, et erinevate tegevuste kavandamisel ja nende elluviimisel tuleb vältida olulise keskkonnamõju kaasnemist. Oleme Teile selgitanud, kuidas seda tehakse, oma eelmises 30.11.2020 kirjas nr 15-1/5761-5. Oma seisukohas viitate ainult lk 5-6 toodud vastusele, kuid teemat selgitati Teile kirjas läbivalt, kusjuures viidates erinevates punktides toodud vastustele. Jääme oma varem saadetud vastuste juurde.

Juhime lisaks tähelepanu, et Riigikohtu lahendit ei saa tõlgendada niivõrd kitsalt, nagu seda konkreetsel juhul tehtud on. Teie poolt viidatud Riigikohtu lahendi tegemise asjaolud ei ole samad, samuti oli tegemist maakonnaplaneeringuga, mis oli koostatud tänasest erineva õigusliku regulatsiooni alusel, mistõttu ei saa lahendis tehtud järeldusi kanda otse üle ka teistele olukordadele. Lisaks järgib Eesti õigussüsteem Kontinentaal-Euroopa õigussüsteemi põhimõtteid, mille kohaselt ei ole kohtuotsusel pretsedendi tähendust.

Täiendavalt selgitame, et mõjude hindamise täpsusaste/üldistusaste (teisisõnu detailsus) sõltub kavandatava tegevuse kavandamise täpsusastmest/üldistusastmest. Viimane omakorda oleneb sellest, millist dokumenti parasjagu koostatakse ja kus see dokument hierarhiliselt dokumentide hierarhias paikneb. Merealal tegevuste kavandamisel eristatakse strateegilist planeerimist (erinevad valdkonna arengukavad, üleriigiline planeering ning muud kavad, programmid ja strateegiad) ja tegevuslubasid (erinevad keskkonnalaad, hoonestusluba, ehitusluba jms). Strateegilistele planeerimisdokumentidele viiakse läbi KSH, tegevuslubadele KMH. KSH tegemiseks on vajalik valida õige üldistuse/detailsuse tase (Sadler ja Verheem 1996). KSH ei saa olla KMH täpsusega (v.a detailplaneeringule koostatav KSH), kuna strateegilisel tasandil üldjuhul konkreetseid objekte kindlas asukohas ei planeerita (Thérivel 2004)¹. Seega KSH on üks keskkonnanahoiu instrument teiste hulgas. KSH ja KMH (keskkonnamõju hindamine) on mõeldud teineteist täiendada, jättes KSH-le strateegiliste otsuste keskkonnamõjude käsitlemise ning KMH-le neid konkreetselt ellu viivate füüsiliste tegevuste keskkonnamõjude hindamise². Ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (edaspidi KeHJS) ütleb läbivalt, et keskkonnamõju hindamine tuleb läbi viia lähtudes strateegilise planeerimisdokumendi iseloomust ja sisust.

Eesti mereala planeeringut ei ole võimalik koostada ja selle mõjusid hinnata detailsemas täpsusastmes, kuna see eeldaks juba tegevusloale ja selle KMH-le omaseid tegevusi ja täpsusastet. Eeltoodule tuginedes oleme seisukohal, et Eesti mereala planeering kui ka selle KSH on koostatud sellele omases ja kohases täpsusastmes. Olulise keskkonnamõju vältimiseks on järgmisele tasandile – tegevusluba ja KMH – planeeringus seatud tingimused (sh erinevate uuringute läbiviimise vajadus), mida tuleb nende menetlemisel järgida ja mille tulemused loovad eeldused jätkutegevuste elluviimiseks.

¹ [Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat](#) (ptk 4, lk 21), K. Peterson, R. Kutsar, P. Metspalu, S. Vahtrus ja H. Kalle, 2017

² [Keskkonnamõju hindamise käsiraamat](#) (ptk 1.6.1 lk 36), T. Pöder, 2018

III. Vastuväide nr 3-4 ja 10. Ptk 2.3. Keskkonnakaaluflustega arvestamine planeeringu väljatöötamisel

Toote oma kirjas välja, et KSH-s tehtud järeldused nii kumulatiivse mõju kui ka olulise negatiivse mõju puudumise osas põhinevad oletustele ja arvamustele seoses planeeringuala kalastikuga või koelmutega.

- 1. Palute selgitada, millisel objektiivsel alusel tehakse KSH-s järeldust olulise negatiivse mõju puudumise kohta kalastikule, kui puudub terviklik ülevaade (sh kaasatud kalastiku ekspertide veendumuse kohaselt) planeeringualasse jäävatest liikidest, nende koelmutest ja kalade rändeteedest?*
- 2. Palute nimetada konkreetsed eksperdid, kes on sellise eriteadmistele rajaneva seisukoha andnud.*

*Palute selgitada ja põhjendada täiendavalt, mis alustel ja põhjustel ei ole planeeringualale jäävate koelmuualade uuringu läbiviimine põhjendatud juhtumil, kui (kalastiku) **ekspertid** on asunud seisukohale, et Liivi lahes olevate koelmuualade kaardistamise suhtes on **uuringuvajadus suur**.*

Oleme sellel teemal Teile vastanud pikalt oma eelmises 30.11.2020 kirjas nr 15-1/5761-5. Rahandusministeerium ei saa jätkuvalt nõustuda Teile vastuväitega, et HELCOM Pan Baltic Scope projekti raames kogutud kudealade andmed on abstraktsel tasandil tehtud järeldused. HELCOM Pan Baltic Scope projekti raames on kogutud kokku kalade kudealade info väga pika ajaperioodi jooksul, kus Läänemere äärsete riikide teadlased on olemasolevate andmete, sh erinevatel projektuurialade uuringute, põhjal kaardistanud olulisemate kalaliikide tähtsamad elu- ja koelmuualad kasutades selleks mudeleid, mis arvestavad erinevate kalaliikide liigispetsiifilisi kriteeriume, nagu soolsus, sügavus, avatus lainetusele, footilise tsooni ulatus, vee läbipaistvus jt. Mudelite alusel koostatud kaardid on omakorda valideeritud vastavate liikide ja riikide ekspertide poolt ehk selleks on kasutatud parimat võimalikku teavet.

Pan Baltic Scope projekti käigus on kaardistatud ja kogutud rohkem kui 3 kalaliigi elu- ja koelmuualadega seotud info, mis on leitav aadressilt <http://www.panbalticscope.eu/activities/advancing-the-implementation-of-the-ecosystem-based-approach-and-data-sharing/data-sharing/>). KSH aruandes on hinnangute andmisel nimetatud infoga arvestatud. Mõjuhindamine on välja toonud, millised on olulisemad mõjutatud kalaliigid kavandatavate tegevuste, sh tuuleenergeetika alade ja nendega kaasneva taristu osas ning käsitletud mõjusid nendele liikidele (sh need kaardimaterjalina esitanud).

Lisaks Pan Baltic Scope andmetele on eksperthinnangute aluseks siiani Eesti mereala kalastiku ja koelmuualade kohta kogunenud teave. Nimetatud teave ajas jooksvalt paraneb, nt on valminud projekt „Avamere kaitsealade ettepaneku koostamine Eesti majandusvööndis“ (EMI, 2020) (<https://mereinstituut.ut.ee/et/projektid/avamere-kaitsealade-ettepaneku-koostamine-eesti-majandusvoondis>), millega mõjuhindamise aruande täiendamisel arvestatakse.

Toome veelkord välja, et paraku on kogu Eesti mereala katvate uute andmete kogumine äärmiselt ressursimahukas ja ajaliselt pikk protsess, mida on Eesti riigile jõukohane ja otstarbekas läbi viia vajaduse põhiselt. Kalastiku eksperdid on välja toonud, et uuringuvajadus on suur eelkõige Liivi lahe puhul ja seega tuleks enne potentsiaalselt kalastikku oluliselt mõjutavate tegevuste, sh enne tuuleparkide rajamisega alustamist, viia neil aladel läbi vajalikud uuringud (ekspertide hinnangul võiks selline uuring kesta vähemalt kaks aastat).

Ettevaatuspõhimõttest lähtuvalt on seatud tingimus enne tegevusloa andmist viia kavandatava tegevuse ja selle mõjualas läbi kalade ja koelmualade vastavad uuringud.

Vt ka vastus alajaotises I.

IV. Vastuväide nr 5. Ptk 4.1.1. Vee temperatuur ja soolsus

1. *Palute viidata konkreetsele uuringule või eksperdi hinnangule (mh eksperdi nimele), mille pinnalt on vastav järeldus tehtud.*
2. *Palute selgitada, kas planeeringulahendus võib avaldada ka mõju veevahetuse intensiivsusele Läänemeres.*

Selgitame, et siiani ei ole Läänemeres ega ka Põhjameres püsitatud tuuleparkide olulist mõju merevee temperatuurile ja soolsusele täheldatud. Seega nagu oleme oma 30.11.2020 vastuses välja toonud ei kaasne planeeringulahendusega vee soolsusele ega temperatuurile olulist ebasoodsat mõju, ei otsest ega kaudset mõju. Olulised mõjud soolsusrežiimis suuremas plaanis saavad olla seotud eelkõige veevahetuse intensiivsuse muutusega Läänemere ja Põhja mere vahel või sademete režiimi muutustega.

Teie poolt viidatud publikatsioon räägib tuuleparkide rajamisest väga kitsastesse Taani väinadesse, mille kaudu toimubki kogu veevahetus Põhjamerel ja Läänemere vahel. Autorid on mudeldanud olukordi, kus avamere tuuleparkide ehitamine võib väheneda põhja soolsust ca 0,1 g/kg võrra, mis on oluliselt väiksem kui loomulik merevee soolsuse variatsioon- 5-10 g/kg. Sama uuringuga mudeldati ka mahukamat stsenaariumi, kus tuulikud paiknesid 400 ja 800 m kaugusel vahemaadel peale 20 kilomeetri pikkust kanali ning selle uuringu tulemusel vähenes põhjasoolsus ca 0,3 g/kg võrra.

Vt ka vastust alajaotises I.

V. Vastuväide nr 6. Ptk 4.1.2. Tuul

Selgitada, milliste tuulepargi parameetrite alusel on jõutud vastavate järeldusteni, et mõjud on ebaolulised.

Oleme sellel teemal Teile vastanud pikalt oma eelmises 30.11.2020 kirjas nr 15-1/5761-5. Selles oli toodud mitmeid näiteid kuidas toimub võimalik tuule kahanemine erinevate tuulikute parameetrite korral. Vastavad täiendused viiakse ka mõju hindamise aruandesse koos allikatega.

VI. Vastuväide nr 7. Ptk 4.1.3. Jääolud

Toote välja, et KSH alusuuringuna nimetatud TTÜ Meresüsteemide Instituudi analüüsis „Jääolude analüüs ja kaartide koostamine“ hinnati üksnes jää ja rüside esinemise tõenäosust ja jääkatte kestvust. TTÜ ei hinnanud jääoludest tingitud muutusi ökosüsteemides. Lisate, et kui KSH-s leitakse, et planeeringuga kaasneb keskkonnale üksnes ebaoluline mõju, siis peab selline järeldus olema kontrollitav. Hinnang „ebaoluline“ on järeldus, mis peab tuginema eelnevale arutluskäigule. Antud juhul ei ole see järeldus kontrollitav ning tegemist on seega oletusega.

Palute selgitada seda, et kuidas on eristatud olulist ja ebaolulist mõju.

Selgitame, et mereala ökosüsteemide jaoks oluline neile omase merekeskkonna säilimine ja seega on mitmed ökosüsteemid mõjutatud pigem iga-aastasest merejää olemasolust, nt hülged. Eesti mereala planeeringuga ette nähtud tuuleenergeetika alad jäävad aladele, kus jääkatte kestvus on keskmiselt lühem – Liivi lahe avaosa ning Saaremaa läänerannik. Seega ei saa nende alade kavandamise puhul rääkida olulisest tuulepargi mõjudest jääoludele ja sellest tulenevalt mõjust ökosüsteemidele.

Ökosüsteemide jaoks määravama tähtsusega on kliimamuutustega kaasnev, kuidas avaldavad kliimamuutused mõju Läänemere jääoludele. Keskkonnaagentuuri poolt on valminud 2014 a töö „Eesti tuleviku kliimastenaariumid aastani 2100“, mille käigus hinnati erinevaid stsenaariumeid vastavalt Läänemere jää prognoosidele ning modelleerimine näitas, et vastavalt teatud stsenaariumile oleks 2040. aastate tüüpilisel talvel Läänemere jääga kaetus vähenenud. Soome lahe rannikualad, Väinameri ja Liivi laht on endiselt jääs, kuid jää paksus on kahanenud kaks kuni kolm korda. 2080. aastateks on Läänemere jääga kaetus veelgi vähenenud. Väinameri ja Liivi laht on peaaegu jäävabad, kuid Soome lahe rannikualad endiselt jääga kaetud. KSH aruannet täiendatakse eelpool toodud teemade osas kliimamõjude peatükis ning lisatakse vajalikud viited uuringutele.

Palusite selgitada kuidas on eristatud olulist ja ebaolulist mõju. KeHJS-s on defineeritud keskkonnamõju (ehk keskkonnamõju, mida ei saa pidada oluliseks) ja oluline keskkonnamõju³. Mõju olulisuse kategoriseerimisel saab tugineda ennekõike KeHJS § 22, mille kohaselt keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. [Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamatu](#) peatükis 9 on selgitatud pikemalt, mis on keskkonnamõju ja oluline keskkonnamõju KSH-s ning peatükis 15 KSH metoodika ja andmevajaduse määramise põhimõtteid ja võimalusi.

Määratledes, et tegemist on keskkonnamõjuga, mida ei saa pidada oluliseks, ei konstateerita fakti, et tegevusel puudub keskkonnamõju - igal tegevusel, mida planeeritakse, on keskkonnamõju. See määratlus tähendab seda, et konkreetsel planeeringualal määratletud tegevusel puudub merejääle mõju määral, mis võib ületada mõjuala keskkonnataluvust või põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi.

VII. Vastuväide nr 9. Viited M. Rohtla uuringule

Toote välja, et M. Rohtla uuringu pinnalt ei saa teha järeldust ilmselgelt negatiivsete mõjude puudumise kohta kalastikule. Hoopis vastupidine järeldus on õige, sest M. Rohtla rõhutab ettevaatlikkuse põhimõtte tähtsust.

- 1. Palume selgitada ning põhjendada, kuidas on RM teinud M. Rohtla uuringu pinnalt sellised järeldused, mis on vastuolus M. Rohtla poolt avaldatud üheselt mõistetavate seisukohtadega.*

³ KeHJS § 2¹ kohaselt keskkonnamõju on kavandatava tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju keskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale. KeHJS § 2² kohaselt keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

2. *Kui selliseid järeldusi RM teha ei saa, siis tuleb vastavalt KSH teksti parandada ja täiendada.*

Juhime tähelepanu, et Eesti Mereinstituudi eksperdid on Eesti mereala planeeringu koostamisel kaasatud. Seetõttu oleme vastuse antud punkti osas kooskõlastanud viidatud uuringu autori M. Rohtlaga, kes annab kokkuvõtva hinnangu Teie esitatud vastuväidete osas järgnevalt: „Vaatomata uuringus (M. Rohtla, 2020) välja toodud puudujääkidele tehniliselt keerukate müra ja elektromagnetväljade mõjude uurimises, rõhutab M. Rohtla siiski, et senini pole töötavates tuuleparkides kalastikule olulisi negatiivseid mõjusid tuvastatud. Hoopis vastupidi, paljudel juhtudel on tuvastatud pigem positiivsed mõjud ehk on täheldatud kalade arvukuse tõusu tuulepargis. M. Rohtla lõppjärelduseks aruandes on, et rohepöörde läbiviimise huvides tuleks Eestis avamere tuuleparkide rakendada nõ järk-järgulise kohanemise printsiipi. See tähendab seda, et uute teadmiste lisandumisel tuleb jooksvalt vaadata ümber kehtestatud eeskirjad ja soovitusel avamere tuuleparkide rajamiseks, opereerimiseks ja demonteerimiseks.“

Nagu ka eelmises 30.11.2020 kirjas nr 15-1/5761-5 viitasime, siis mõjude hindamise materjalid on hetkel täiendamisel, et tuua selgemini välja info, millele on aruande koostamisel tuginetud.

VIII. Vastuväide nr 11. Alternatiivide puudumine.

Toote välja, et KSH peab mängima aktiivset rolli planeeringulahenduse kujunemisel, mitte piirduma planeerimisprotsessis väljatöötatud lahenduse mõjude hindamise, tagantjärele korrigeerimise ja leevendusmeetmete väljapakumise (vt 3-16-1472).

Loamenetluses võib lubada taotluse esitajal hiljem täielikult otsustada üksnes selliste aspektide üle, mille puhul ei esine ühtegi teaduslikult põhjendatud kahtlust, et nende tagajärjed ala ei mõjuta (EKO C-461/17: Holohan jt, p 46).

Olukorras, kus KSH-s on ebaõigesti määratletud tuuleenergeetika alad (st üksnes ühe võimaliku lahendusena) ega ole läbi viidud keskkonnamõjude hindamise kontekstis kriitilisi mereelustikku puudutavaid uuringuid, ei ole võimalik hiljem neid puudusi kõrvaldada.

Oleme Teile selgitanud antud lähenemist pikalt oma eelmises 30.11.2020 kirjas nr 15-1/5761-5. Jääme oma varem kirjutatu juurde.

Nõustume, et loamenetluses võib lubada taotluse esitajal hiljem täielikult otsustada üksnes selliste aspektide üle, mille puhul ei esine ühtegi teaduslikult põhjendatud kahtlust, et nende tagajärjed ala ei mõjuta. Vastupidist ei olegi väidetud.

Täiendavalt lisame, et ei õigusaktidest ega ka kohtulahenditest ei tulene, et üldise detailsusastmega planeeringus, nagu seda on üleriigilise planeeringu teemaplaneering, peab mitmeid potentsiaalselt sobivaid alasid kaardistama isegi juhul, kui need on ilmselgelt igasuguste välistusmetoodikatega välistatud. Kui on ilmselge, et muud potentsiaalselt sobivad alad puuduvad, on lähenemine õiguspärane. Juhime tähelepanu ka Riigikohtu otsusele [Rail Baltica osas](#), kus on kirjeldatud (P 33), et ebarealistlike alternatiive kaaluma ei pea ja kui teisi realistlike alternatiive pole, siis on kohustus vaid seda asjaolu täpsemalt selgitada. KeHJS ütleb, et KSH aruandes peab olema leitav ülevaade põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel käsitleti ning

ülevaadet sellest, kuidas saadi parim alternatiivne arengutsenaarium. Planeeringulahenduse seletuskirjas on kirjeldatud (ja sellele mõjude hindamise aruandes viidatud) strateegilisi valikuid ja selgitatud kuidas kujunesid avalikkusele esitletud arengutsenaariumid. Lisaks on mõjuhindamise aruandes kirjeldatud protsessi ja meetodikaid, kuidas ekspertrühma hinnangul kujunes parim planeeringulahendus. Seega ükski muu alternatiiv ei olegi tänase teadmise pinnalt võimalik.

IX. Vastuväide nr 12. Ptk 4.2.2 Linnud

Olete seisukohal, et ebaõige on KHS väide, mille kohaselt lindude sensitiivsete alade määramisel on lähtutud parimast olemasolevast teadmistest (nt vee- ning maismaalindude rände kohta). Oma väidete põhistamisel olete tuginenud EOÜ 2016. a analüüsile “Eesti merealal paiknevate lindude rändekoridoride olemasolevate andmete koondamine ja kaardikihtide koostamine ning analüüsi koostamine tuuleparkide mõjust lindude toitumisaladele” ja EOÜ 2019. a analüüsile „Lindude peatumisalade analüüs“ ning jõudnud järeldusele, et on üheselt selge juba olemasolevate teadmiste järgi, et veelindude rändemustrit arvestades peaks sensitiivseks alaks määrama ka planeeringuala. Kokkuvõttes ei ole linnustiku sensitiivsed alad piiritletud eluliselt riske maandaval viisil (mh tulenevalt lindude liikuvast eluviisist ja EOÜ uuringust nähtuvatest rändekoridoridest). Järelikult ei ole planeeritav ala linnustiku seisukohalt võimalike negatiivsete mõjude osas sobiv. Kokkuvõttes ei ole mitte kuidagi välistatud planeeringuga kaasnevat negatiivset mõju linnustikule.

- 1. Palute selgitada, miks on KHS-s jäetud kajastamata merelindude rändekoridori?*
- 2. Palume selgitada, miks ei ole KHS-s järgitud ekspertide soovitus, et „planeerimisel tuleb selle piirkonnas kindlasti teostada põhjalikud eeluuringud“.*

Palusime EOÜ nimetatud analüüsides autoritel Teie linnustikuga seotud tähelepanekud üle vaadata ning esitada omapoolsed kommentaarid. Oleme oma vastuse koostanud tuginedes EOÜ viidatud analüüsides koostanud ekspertide seisukohtadele.

Juhime tähelepanu, et teie poolt viidatud joonised 99-102 töös „Lindude peatumisalade analüüs“ on skeemkaardid, mis näitavad põhimõttelisi rände liikumissuundasid mitte konkreetset rändekoridori asukohta. Veelindude liikumine toimub kogu Eesi merealal, sh ka aladel, kuhu on kavandatud tuuleenergeetika arendamiseks sobilikud alad. Oluline on märkida, et osasid merealaid kasutavad linnud intensiivsemalt. Seega olemasolevate teadmiste põhjal saab eristada suuremaid alasid (mitte nooltega tähistatavaid rändekoridore), mille kohal veelindude ränne on teadaolevalt või eelduslikult intensiivsem. Selliste aladega on ka nn sensitiivsete alade piiritlemisel arvestanud. Ekspertid märgivad, et võib-olla ei ole antud nimetus „sensitiivsed alad“ kõige õnnestunud ja võib tekitada segadust, kuid **need on alad, mis tänaste teadmiste põhjal on kõige olulisemad avamerel peatuvatele ja/või mere kohalt üle lendavatele lindudele** (vt lisainfot „Lindude peatumisalade analüüs“, 2019 lk 88 ning Eesti mereala planeeringu mõjude hindamise aruande eelnõu lk 41).

Oma kirjas märgite, et KSH on linnustikku puudutavate alusuuringute osas äärmiselt selektiivne. Näiteks kajastab KSH üksnes maismaalindude tähtsamaid rändekoridoride Eestis (vt KSH aruanne, joonis 4.4.2-2., lk 43). Teie poolt viidatud joonisel on lisaks maismaalindude rändekoridoridele tähistatud ka avamerel peatuvatele ja/või mere kohalt üle lendavatele (sh rändavate) lindudele kõige olulisemad alad – sensitiivsete aladena. Seega nii mõjude hindamisel kui ka planeeringulahenduse koostamisel on arvesse võetud avamere linnustikule olulisi alasid. Täiendame joonist, et see oleks üheselt arusaadav.

Palute selgitada, miks ei ole KHS-s järgitud ekspertide soovitus, et „*planeerimisel tuleb selle piirkonnas kindlasti teostada põhjalikud eeluuringud*“. Eesti mereala planeeringulahendus ja selle mõjude hindamine on koostatud koostöös EOÜ ekspertidega, kellel on parimad Eesti linnustikuga seotud teadmised. Seejuures on arvesse võetud kõiki EOÜ ekspertide soovitusi tagamaks linnustiku parim kaitse. Peale seda, kui 2016. a töös EOÜ eksperdid tõdesid, et „*planeerimisel tuleb selle piirkonnas kindlasti teostada põhjalikud eeluuringud*“, tellis Rahandusministeerium EOÜ-lt 2016. a analüüsi täpsustamiseks täpsema analüüsi (so 2019. a valminud töö), mille alusel oli võimalik määratleda avamerel peatuvate ja mere kohalt üle lendavate lindude jaoks kõige olulisemad alad, so sensitiivsed alad ning seada planeeringus, koostöös EOÜ ekspertidega, tingimused jätkutegevusteks.

Oleme selgitanud käesoleva kirja alajaotises II, kuidas toimub ruumi kavandamine ning kavandatud tegevuste elluviimine, sh kuidas suhestuvad omavahel KSH ja KMH. Strateegilisel tasandil on selgitatud välja nii maismaa kui ka veelinnustiku jaoks olulised alad merel (EOÜ 2016. a ja 2019. a eelviidatud analüüsid). Planeeringulahenduse koostamisel on lindudele oluliste aladega arvestatud. Eesti mereala planeeringut ei ole võimalik koostada ja selle mõjusid hinnata detailsemas täpsusastmes, kuna see eeldaks juba tegevusloale ja selle KMH-le omaseid tegevusi ja täpsusastet ning konkreetse tehnoloogilise lahenduse infot koos paiknemisega. Eeltoodule tuginedes oleme seisukohal, et Eesti mereala planeering kui ka selle KSH on koostatud sellele omases ja kohases täpsusastmes. Olulise keskkonnamõju vältimiseks on järgmisele tasandile – tegevusloa ja KMH – planeeringus seatud tingimused (sh erinevate uuringute läbiviimise vajadus), mida tuleb nende menetlemisel järgida.

X. Vastuväide nr 13.

Oma kirjas märgite, et tuuleparkide planeerimist tuleks eelistada üksnes madala ornitoloogilise väärtusega piirkondades. Käesoleval juhul asuvad mereplaneeringu aruandes ettenähtud sobivad piirkonnad tuuleenergeetika arendamiseks erakordselt kõrge ornitoloogilise väärtusega piirkonnas. Seejuures asub tuuleenergeetika ala nr 3 Sõrve poolsaare vahetus läheduses, mis on nii maismaalindude kui ka veelindude rände pudelikaelaks (vt EOÜ analüüs „Lindude peatumisalad“ (2019), joonis 104). Sellega seoses on EOÜ oma analüüsis mh leidnud, et „Suurest rändevooist tulenevalt on need alad äärmiselt tundlikud, mille tõttu tuleb nendes kohtades vältida tuuleparkide planeerimist.“ Lisaks ei saa jätta leevendavate meetmete määramist (nt puhvertsooni vajaduse küsimuse üle otsustamist) kohalikule tasandile, vaid need tuleb kindlaks määrata riigi tasandil.

- 1. Palun selgitada, kuidas üksnes osaline puhvervööndite planeeringulahendusse sisse arvestamine muudab probleemi, mille kohaselt asub tuuleenergeetika ala nr 3 äärmiselt tundliku ala läheduses ning kuhu tuleks tuuleparkide planeerimist vältida.*
- 2. Millistele põhjendustele ja eriteadmistele tugineb osalise puhverala suuruse ja asukoha määratlemine?*

Eeldame, et Teie kirjas on eksitud tuuleenergeetika arendamiseks sobiliku ala numbriga. Nimelt tuuleenergeetika arendamiseks sobilik ala nr 2 asub Sõrve poolsaare vahetus läheduses (säarest edelas). Sõrve poolsaar on rände seisukohast kahtlemata väga oluline ala, kuid Sõrve ümbruse puhul tuleb silmas pidada, et peamine rände siht on kirde-edela mitte ida-lääne suunaline. Teisisõnu veelindude jaoks on Sõrve säär pudelikaelaks peamiselt Liivi lahe suunalise rände jaoks, vähem ka mööda Sõrve läänerannikut kulgeva rände jaoks. Esimene (Kura kurk) ongi pudelikaelana tähistatud (vt nt EOÜ 2019. a analüüsi joonisel 99

leppemärgiga "massränne" tähistatud kohta) ja sellega on arvestatud tuuleenergeetika arendamiseks sobilike alade valikul. Sõrve läänerannik on määratud sensitiivse alana, mh rännet silmas pidades. Tuuleenergeetika arendamiseks sobilikud alad ei kattu nimetatud ega ka ühegi muu sensitiivse alaga.

EOÜ 2016.a ja 2019.a analüüsi koostanud ekspertide hinnangul tuuleenergeetika arendamiseks sobilik ala nr 2 pole kõrge ornitoloogilise väärtusega. Seda kinnitab ka EOÜ 2019. a analüüs, millega täpsustati 2016. a analüüsi. Kui teil on Sõrve poolsaarest läände jääva ala erakordselt kõrge ornitoloogilise väärtuse kohta infot, palume meile vastav info edastada. Tuletame meelde, et tuuleenergeetika alast nr 3, mis asub Saaremaast loodes, oleme otsustanud loobuda mh lindudega seotud aspekte arvestades. Vastav korrektuur viiakse sisse ka planeeringumaterjalidesse, sh mõjude hindamise aruandesse.

Puhveralade määramist oleme selgitanud oma eelmises kirjas. Sensitiivsed alad, sh nendes olevad puhveralad, on määratud EOÜ 2019. a analüüsis „Lindude peatumisalade analüüs“. Nimetatud analüüsis on kirjeldatud analüüsi aluseks olev meetoodika. Avamerel peatuvate lindude levikut kirjeldati nii konkreetsete loendustulemuste kui modelleerimisel põhinevate prognooside kaudu. Levikut vaadeldi liigi ja sesooni põhiselt. Meie hinnangul pole põhjust analüüsi läbiviimiseks valitud meetoodikas kahelda. Samuti on analüüsis nimetatud töö koostanud linnustiku eksperdid. Meie hinnangul on analüüsi koostanud selles valdkonnas tegutsevad Eesti parimad eksperdid.

Juhime tähelepanu, et hoonestusloa menetluses leitakse tuulikutele sobilikud kohad tuuleenergeetika tootmiseks sobilike alade sees. See ei tähenda seda, et kindlasti tuulikud hakkavad paiknema ala välispiiril. Tuulikud hakkavad paiknema seal, kus järgmise tasandi uuringute ja KMH kohaselt mh olulist mõju linnustikule ei kaasne. Seega ala olulisus peatuvate veelindude jaoks täpsustub konkreetse arendusprojekti eeluuringute käigus ja kuna ainult peatuvad veelinnud vajavad puhvrit, siis määratakse ka puhvrite vajadus ja ulatus KMH käigus konkreetse arendusala eeluuringu alusel.

Oleme selgitanud käesoleva kirja alajaotises II, kuidas toimub ruumi kavandamine ning kavandatud tegevuste elluviimine, sh kuidas suhestuvad omavahel KSH ja KMH. Strateegilisel tasandil on selgitatud välja nii maismaa kui ka veelinnustiku jaoks olulised alad merel (EOÜ 2016. a ja 2019. a eelviidatud analüüsid). Planeeringulahenduse koostamisel on lindudele oluliste aladega arvestatud. Eesti mereala planeeringut ei ole võimalik koostada ja selle mõjusid hinnata detailsemas täpsusastmes, kuna see eeldaks juba tegevusloale ja selle KMH-le omaseid tegevusi ja täpsusastet. Eeltoodule tuginedes oleme seisukohal, et Eesti mereala planeering kui ka selle KSH on koostatud sellele omases täpsusastmes. Olulise keskkonnamõju vältimiseks on järgmisele tasandile – tegevusloa ja KMH – planeeringus seatud tingimused (sh erinevate uuringute läbiviimise vajadus), mida tuleb nende menetlemisel järgida.

XI. Vastuväide nr 14.

Palute välja tuua konkreetne uuring või eksperdihinnang (mh eksperdi nimi), millele tugineb järeldus, et merekaablite rajamisega ei kaasne olulist keskkonnamõju linnustikule.

Merekaablite mõjust linnustikule on mõjuhindamise aruandes välja toodud järgnev: „Merekaablite rajamise mõjud esinevad eelkõige ehituse ajal ja on lokaalse iseloomuga. Kaablite rajamise ebasoodsat mõju saab vähendada sobiva tehnilise lahenduse ning

asukohavaliku kaudu projektilahenduse tasandil, samuti tööde aja valiku kaudu“. Mõjuhindamise aruande täiendamisel lisame vajaliku viite ja allikaga.

Vt ka vastust alajaotisest VI.

XII. Vastuväide nr 15. Ptk 4.2.2 Nahkhiired

Toote oma kirjas välja, et KSH järelalus nahkhiirtele avalduva mõju osas on spekulatiivne ja oletuslik, sest KSH-s puudub tervikpilt nahkhiirte mereala kasutuse kohta Eestis (vt KSH järelalus ptk-is 4.2.4., lk 51). Samuti ei arvesta selline järelalus asjaolu, et nahkhiirte rändekoridori on võimatu täpselt piiritleda ega arvesta nahkhiirte lendava eluviisiga.

Sõrve poolsaar on üks olulisemaid nahkhiirte rändekoridore (vt joonis 4.2.4-1. Tundlikumad alad nahkhiirtele). Seejuures asub tuuleenergeetika ala nr 3 nahkhiirte rändekoridorist üksnes ca 10 km kaugusel.

Eeltoodule rajanevalt ei ole olemasoleva teadmise pinnalt (mille osas RM mh mönab tervikpildi puudumist) võimalik jõuda järelaluseni, et nahkhiirte seisukohalt on käesolev planeeringulahendus sobiv.

Selgitame, et mõjude hindamise aruande skeemkaartidel kajastatud nahkhiirte potentsiaalsed rändekoridorid on visualiseeritud seni Eesti merealal ja maismaa rannikutel läbiviidud uuringutel ning liigi ekspertide arvamusele tuginedes. Kõik senised rändeteede kaardid on illustatsioonid nn parimale ekspertarvamusele või looduskaitsele otsusele, mis sellel samal ekspertarvamusel põhineb. Aruandes on antud infost tulenevalt lähtunud ettevaatuspõhimõttest ja eeldatavatele olulistele nahkhiirte lennukoridoridele ehk rändekoridoridele tuuleenergeetika alalid ei kavandata. Nagu ka eelpool tuletasime meelde, siis praeguseks on loobutud ka tuuleenergeetika alal nr 3.

Selgitame veelkord, et lisaks on ette nähtud tingimus tegevusloa tasandile, kus tegevusloa menetluse raames tuleb mõjusid nahkhiirtele täpsustada, kaasates vajalikkudeks ekspertteavet ning vajadusel viia läbi uuringud. Oluline on tuulikuparkidest vabaks jätta nahkhiirte peamised rändesuunad (mida juba olemasolevale teadmisele ja ettevaatuspõhimõttest tulenevalt on mereala planeeringuga arvestatud) või vajadusel ette näha vastavad leevendavad meetmed. Näiteks tuuliku rootori kiiruse piiramine kuni peatumiseni (rände ajal) vmt.

XIII. Vastuväide nr 16.

Toote välja, et Riigikohtu praktikast (vt 3-16-1472, p 31) tuleneb, et nahkhiirte uuringute puhul on tegu geograafiliselt ja mõjult laiaulatusliku kumulatiivsete mõjude hindamist eeldava uuringuga. Sellise uuringu tegemine on KSH ülesanne (sh tuleks vastav teave selgitada välja võimalikult varases arendustegevuse staadiumis KSH käigus). Sellist uuringut ei saa edasi lükata KMH tasandile. Seega on selline järelalus selges vastuolus asjakohase Riigikohtu praktikaga.

Riigikohtu praktikaga seoseid ja KSH-KMH tasandi erinevust on selgitatud alajaotisest nr II.

Täiendavalt lisame, et praeguste teadmiste kohaselt võib nahkhiirte rände seisukohalt pidada planeeringulahendust sobivaks, kuna eeldatav peamine rändesuund Saaremaa lõunaranniku (Sõrve sääär) piirkonnast Lätti Kuramaale on jäetud vabaks. Selles piirkonnas on looduskaitsealad, mis tagavad edaspidise rändekoridori säilimise. Arvatav rändekoridor kulgeb ka Liivi lahes üle Kihnu ja Ruhnu saarte, kuhu planeering samuti tuuleenergeetika

alasad ette ei näe. Tuulikute ja nahkhiirte võimalikku konflikti leevendab asjaolu, et tuulikud töötavad suurematel tuulekiirustel (keskmine tuulekiirus tuulepargi alal üle 9 m/s), mil nahkhiirte lennuaktiivsus on madal või puudub üldse. Tuulikud alustavad tööd tuulekiirusega umbes 5 m/s ning arvesse võttes nahkhiirte rändekiirust ca 5–6 m/s), siis toimub ränne enamasti suhteliselt vaikse ilmaga mil tuulikud ei tööta või töötavad aeglastel pööretel, mille puhul oht nahkhiirtele on väike. Samuti ei kattu üldjuhul nahkhiirte lennukõrgus tuuliku labade omaga. Antud asjaolu vähendab oluliselt nahkhiirte hukkumise tõenäosust ja olulist ebasoodsat mõju.

Eesti mereala planeeringu peatükis 5.6.4 on seatud tuuleenergeetika edasiseks arendamiseks järgmine tingimus, mida on kohustuslik järgida: „koostöös nahkhiirte eksperdiga täpsustada mõjusid nahkhiirtele kavandatava tegevuse mahu, täpse asukoha ja tehnilise lahenduse valguses, viies arendataval merealal läbi nahkhiirte väliuuringud enne ehitust ning jätkates seirega ehituse ja tuulepargi töö ajal.“

Eeltoodud asjaoludele tuginedes oleme seisukohal, et Eesti mereala planeeringus on tuuleenergeetika arendamiseks sobilikud alad valitud nii, et need arvestavad nahkhiirte rändekoridoridega. Samuti on seatud vajalikud tingimused olulise keskkonnamõju vältimiseks järgmisele tasandile – tegevusluba ja KMH.

XIV. Vastuväide nr 17. Ptk 4.2.6 Kaitstavad loodusobjektid

Selgitate, et Teie hinnangul tuleb KSH-d täiendada uuringutega, mis hindavad seda, milline hakkab olema tuuleenergeetika ala rajamisega kaasnev kumulatiivne mõju kaitstavatele loodusobjektidele. Selliseid uuringuid ei saa teha KMH tasandil. KSH menetluse eesmärk on välja selgitada võimalik stsenaarium ja selle alternatiivid sellisel määral, et oleks võimalik otsustada tuuleenergia tootmise põhimõttelise võimalikkuse üle vastavatel aladel (vt 3-16-1472).

KMH-KSH tasandi erinevust Riigikohtu praktikaga seoseid ja uuringute temaatikat on Teile läbivalt selgitatud nii selles kui eelmises kirjas.

Antud teemal lisame juurde, et merealal paiknevateks kaitstavateks loodusobjektideks on tuulealade mõjualas valdavalt ulatuslikud hoiualad, nt Kura-Kurgu hoiuala, mille kaitse-eesmärgiks on seatud mere- ja rannikuelupaigatüüpide, hallhülge ja rändlinnuliikide kaitse. Vältimaks tuuleenergeetika alade paigutamist kaitstavate loodusobjekti aladele on välistatud oluline ja otsene mõju seal kaitstavatele kaitseväärtustele. Lisaks on KSH aruande käigus hinnatud mereala planeeringuga kavandatavate tegevuste, sh tuuleenergeetika, mõju liigirühmade nagu linnud, hülged ja mere-elupaikade lõikes.

Lisaks juhime veelkord tähelepanu, et tegevusloa tasandile on seatud tingimus, kus eelkõige tuulealadega kaasnevad täpsemaid asjakohaseid mõjusid (eelkõige kaitse-eesmärkidele) tuleb käsitleda tuuleenergeetika arendamise edasistes etappides konkreetsete projektide raames, kui on selgunud kavandatava tegevuse täpne asukoht, maht, tehnoloogia jms ning rakendada vajadusel leevendavaid meetmeid (nt vajalikud puhveralad).

Oleme selgitanud käesoleva kirja alajaotises II, kuidas toimub ruumi kavandamine ning kavandatud tegevuste elluviimine, sh kuidas suhestuvad omavahel KSH ja KMH. KeHJS kohaselt hinnatakse kumulatiivseid mõjusid nii KSHs kui ka KMHs. Eesti mereala planeeringu mõjude hindamisel on antud mh hinnang ka kumulatiivsetele mõjudele (vt mõjude hindamise aruande eelnõu ptk 4.8).

XV. Vastuväide nr 18.

Toote välja, et Natura hindamise sisuline fookus on suunatud üksnes Natura kaitseväärtuste hindamisele, laiimate keskkonnamõtjude hindamine ei ole siseriiklike kaitsealade puhul Natura hindamise aspektist nõutav. Seega võib siseriiklikult kaitstavate loodusobjektide suhtes esineda mõjude hindamise läbiviimise vajadus ka põhjustel, mis ei ole seotud Natura 2000 võrgustikuga. Seega on õiguslikus mõttes viga hinnata kavandatava tegevuse mõju siseriiklikult kaitstavate loodusobjektidele Natura hindamise peatükis.

Olete oma vastuväites õigesti välja toonud, et Natura hindamise sisuline fookus on suunatud üksnes Natura kaitseväärtuste hindamisele, laiimate keskkonnamõtjude hindamine ei ole siseriiklike kaitsealade puhul Natura hindamise aspektist nõutav.

Selgitame, et Eestis on Looduskaitseaduse alusel kaitstavad loodusobjektide kaitse tagatud erineva kaitse-režiimiga. Mitmed Natura 2000 võrgustiku alad kattuvad üks-üheselt siseriiklikult kaitstavate loodusobjektidega, nii ruumilise ulatuse kui ka kaitstavate loodusväärtuste osas. Sellistel juhtudel välditakse mõjuhindamise praktikas sama hinnangu dubleerimist ja hinnatakse mõju looduslikele kaitse-eesmärkidele Natura hindamise peatükis, mis tagab rangemad hindamise põhimõtted nimetatud kaitse-eesmärkidele. Loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt seatakse kava või projektiga ehk kavandatava tegevusega kaasneva mõju hindamisel Natura alale esikohale looduskaitse eesmärgid, mis tähendab, et kava või projekti elluviimine ei tohi Natura ala loodusväärtusi kahjustada ja otsustaja peab tegevuse lubamisel selles veendunud olema.

Natura alade ja siseriiklikult kaitstavate loodusobjektide mitte kattavas osas viiakse vastavatele kaitstavatele loodusobjektidele ja nende kaitseväärtustele avalduvate mõjude hindamine läbi väljapool Natura hindamise peatükki.

XVI. Vastuväide nr 19. Ptk 4.4.1.1 Sotsiaal-kultuuriliste mõjude hindamise lähtekohad

Toote välja, et vastavalt KeHJS § 40 lg 4 p 6 kohaselt on keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustuslikuks elemendiks ka hinnangu andmine eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale ning kultuuripärandile. Seega on ebaõige väita, et sotsiaal-kultuuriliste mõjude hindamine ei ole keskkonnamõju strateegilise hindamise tavapäraseks osaks.

Nõustume, et KSH üheks osaks on mõju hindamine ka inimese tervisele, sotsiaalsetele vajadustele ja varale ning kultuuripärandile. Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamatu peatükis 9 (lk 43) märgitakse järgmist: „Kuigi KSH direktiivist lähtuvalt tegeleb KSH üldjuhul vaid looduskeskkonnale avalduva mõjuga, võib KSH temaatilise ulatuse määramisel (kas KSH programmis või planeeringute VTK-s) hõlmata ka sotsiaalset ja majanduslikku mõju ning keskkonnamõtjuga tekkivate seoste hindamist. KSH ulatuses tuleb asjaosalistega kokku leppida kohe töö lähteülesande etapis. Arvestades KSH eesmärki – selgitada välja strateegiliste planeerimisdokumentidega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju ja leevendada ebasoodsat mõju – tuleb ka sotsiaalse ja majandusmõju hindamisel lähtuda nende mõjust looduskeskkonnale. Seda nii olukorras, kus KSH ulatus piirdub vaid looduskeskkonnale avalduva mõju hindamisega (KSH tavapärane tähendus) kui KSH laiendatud tähenduses, kus lisaks looduskeskkonnamõtjule analüüsitakse strateegilise

planeerimisdokumendiga kaasnevat sotsiaalset ja majanduslikku mõju looduskeskkonnale.“. Seega ka KeHJS kohases nn laiendatud KSH läbiviimisel hinnatakse sotsiaal-kultuurilisi mõjusid lähtudes vaid nende mõjust looduskeskkonnale. Seetõttu ei kohaldu KeHJS säte asjakohaste sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste mõjude hindamisel.

Planeerimisseaduse kohaste asjakohaste sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste ja looduskeskkonna mõjude hindamise olemust ja õiguslikku raamistikku on selgitatud juhise „Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks“ peatükis 6. Tegemist on küll üldplaneeringute koostamise juhise, kuid asjakohaste mõjude hindamise olemus ja õiguslik raamistik on samasugune kõigi planeeringu liikide puhul. Kokkuvõtlikult võib öelda, et õigusaktidega ei ole sätestatud menetlus- ega sisunõudeid asjakohaste majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamiseks (v.a KeHJS-s reguleeritud osas). Seega on seadusandja jätnud planeeringu koostaja otsustada, mida, millal ja kuidas ta hindab. Dokumendis „Eesti mereala planeeringu lähteseisukohad ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükis 3 lk 24 on toodud hindamismetoodika ning peatükis 3.2-3.4 (lk 26-27) on kirjeldatud Eesti mereala planeeringus asjakohaste majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja tervisemõjude hindamise eesmärgid (nõ fookus). Eeltoodu on võetud aluseks Eesti mereala planeeringus asjakohaste sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste ja tervisemõjude hindamises. Rahandusministeerium on seisukohal, et antud planeeringu raames on seda senisest Eestis viljeletud praktikast tehtud veelgi põhjalikumalt ja laiapõhjalisemalt (kaasates väga laia ekspertide ringi) ning selle eest on protsessis saadud tunnustust ka rahvusvahelistelt osapooltelt.

XVII. Vastuväide nr 20.

Olete seisukohal, et kuivõrd Eestis ei ole varem sedavõrd suuri meretuuleparke rajatud, ei saa rääkida ühegi Eesti eksperdi varasemast kogemusest antud küsimuses. Järelikult on vastav eksperdi hinnang üksnes oletuslik ega ole kontrollitav.

Lisame, et mereplaneeringu koostamisse kaasatud eksperdid tuginevad oma hinnangute andmisel nii Eestis varasemalt teostatud töödele kui ka rahvusvahelisele kogemusele. Eksperdid kuuluvad mitmetesse rahvusvahelistesse koostöövõrgustikesse ja saavad seega oma hinnangute andmisel kasutada ka värskeimaid andmeid ja infot teistest riikidest. Võimekus rahvusvahelist kogemust kohaldada Eesti oludele on üheks eksperdi võtmeoskuseks. Analüütiline lähenemine senise teadmise sünteesimisel ja planeeringu kontekstiga kokku viimisel võimaldab ka olukorras, kus mõned kavandatavad arengud on Eesti meres esmakordsed, anda parimat võimalikku teavet. Lisaks märgime, et planeeringu pika-ajalist positiivset mõju välja tuues on eksperdid silmas pidanud kõiki planeeringuga kaetavaid teemasid koosmõjus, mitte ainult tuuleenergeetika kavandamist. Planeering aitab kaasa erinevate erivaldkondadele tasakaalustatud arengule Eesti mereruumis.

XVIII. Vastuväide nr 21. Mereimetajad.

Toote välja, et mereimetajate hulka kuuluvad näiteks hallhülged, kelle tähtsaks elualaks on kavandatav planeeringuala ning kes on mere ökosüsteemi tundliku osana inimtegevuse poolt otseselt mõjutatavad. Kalastikuga seonduvad muutused mõjutavad hülgeid kaudselt (ligipääs toidule), kuid planeeringu elluviimisega mõjutab otseselt hallhüljeste elualasid ka veealune müra ja lenduv hõljum (sh talvine jää lõhkumine ja sellega seonduvad häiringud).

Teie poolt eelnevalt 19.08.2020 saadetud kirjas ja viidatud kohas oli küsimus - kui esineb mõju kalastikule, milline on mõju mereimetajatele? Sellest tulenevalt toime oma 30.11.2020

vastuses välja ka just seose kalastikuga. Nüüd viitate, et tegemist on meie poolt lihtsustatud oletusega ja kalastikuga seonduvad muutused mõjutavad hülgeid kaudselt (ligipääs toidule). Juhime tähelepanu, et mereimetajate kontekstis on mõjude hindamise aruandes hinnatud ühtlasi planeeringulahendusega kaasnevaid otseseid mõjusid tuginedes oma valdkonna liigiekspertidele ja mõjude hindamise alusuuringule “Hüljeste leviku ja merekasutuse hinnang” (M.Jüssi, 2019). Ekspertid on jõudnud oma hinnangutes järeldusele, et mereala planeeringus käsitletavat mere kasutusviisi ei ole vastuolus viigerhüljeste ja hallhüljeste merekasutuse tänaseks väljakujunenud mustritega. Võtmeelupaigad on planeeringus kaetud erinevate loodushoiu meetmetega.

XIX. Vastuväide nr 22.

Toote välja, et järeldus planeeringuga kalandusele avalduvast positiivsest mõjust on otseselt vastuolus Euroopa Parlamendi PECH komisjoni poolt 2020. a. oktoobris avaldatud raportiga “Impact of the use of offshore wind and other marine renewables on European fisheries“. Nimetatud raportis uuriti tuuleparkide negatiivseid mõjusid kalandussektorile³. Analüüsi tulemusel järeldati, et lähiajal hakkab tekkima järjest tõsisem konflikt tuuleparkide ja kalandussektori vahel. Sellest tulenevalt on vaja kalandussektorile tekkivad negatiivseid majanduslikke mõjusid analüüsida ja lahenda vahetumalt ning suurema koostöö kaudu konfliktis olevate sektorite vahel. Raport soovib võimalikult varakult asuda tegelema selliste negatiivsete mõjude neutraliseerimisega. Täpsemalt on raporti kohaselt vaja teha spetsiifilisemat koostööd kalandussektori ja tuuleparkide arendajate vahel.

Täna selline koostöö puudub ning kalandussektor on vaid üks väga paljudest kaasatud subjektidest.

Palute selgitada ning põhjendada, mis andmetele tuginedes on RM asunud PECH komisjoni raportis leitud vastupidisele seisukohale.

Selgitame, et raportis on välja toodud võimalikud leevendusmeetmed, millest üks on varajane kommunikatsioon. Kusjuures raport ei anna täpsemaid juhiseid mismoodi tuleks koostööd teha. Antud juhul oleme kalandussektori kaasanud planeeringu koostamise algstaadiumist peale. Kalandussektori erialaliitudele on läinud kõik planeeringu protsessi teavitused alates lähteseisukohtadest ja erialaliitude kaudu on olnud võimalus olla protsessis kaasatud. Kogu suhtlus ja informatsiooni edastamine on tõendataval kujul olemas. Pärast avalikustamise etappi augustis 2020.a saadetud ettepanekuid kalandussektori esindajate poolt oleme korraldanud töökoosoleku teemade aruteluks ja palunud vastata Teil konkreetsetele küsimustele, et vajalikke detailsemaid aspekte praktikutega veelgi täpsustada. Senini ei ole me vastuseid Teilt saanud. Kohtleme kõiki huvigruppe võrdselt ja sarnaselt on kaasatud ka nt tuuleenergeetika arendajaid, keskkonnaorganisatsioone, kohalikke omavalitsusi, vesiviljeluse arendajaid jt. Seega väide, et koostööd ei ole tehtud ja see on olnud ainult formaalne, ei vasta tõele.

Üheks raportis välja toodud meetmeks on ka kompensatsioon ja kooskasutuse soodustamine. Juhime tähelepanu, et 2020. aastal läbi viidud kohaliku kasu instrumentide uuringust selgus, et suurema õigusselguse loomiseks on vajalik luua õiguslik raamistik, mis reguleeriks tuuleparkidest tingitud häiringute mõju kompenseerimist näiteks kohaliku tasu või talumistasu näol. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil on hetkel välja töötamisel kohaliku kasu regulatsioon, mis seab paika põhimõtted tuuleparkidega seonduvate häiringute kompenseerimiseks vahetult mõjutatud isikutele (nt kohalikud elanikud, aga ka nt traalpüügi sektori ettevõtjad) ning kohalikele omavalitsustele. Traalpüük ei ole hetkel planeeringus

tuuleenergeetika aladel keelatud ja planeeringu üheks eesmärgiks on läbivalt olnud kooskasutuse soodustamine.

Majanduslike mõjude detailsemast hindamisest sektorile räägib raport meretuuleparkide keskkonnamõju hindamise (KMH) etapi kontekstis, mitte keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) kontekstis. KMH-KSH tasandi erinevust on täpsemalt selgitatud alajaotises II.

Antud teema on hetkel täpsustamisel koostöös ministeeriumitega ja võimalik on, et planeeringus sätestatakse ka sellekohane tingimus(ed). Võimalikud täiendused avalikustatakse koos planeeringu lahendusega, millest teavitame huvigruppe eraldi.

XX. Vastuväide nr 23. KSH-s pole hinnatud planeeringu mõju Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi eesmärkidele.

Olete seisukohal, et oletuste ja andmete puudumise tõttu saab esitada üksnes uue täiendava oletuse, mitte aga põhjendatud järelduse selle kohta, et planeering toetab mere bioloogiliste ressursside säilitamist ja kalavarude majandamist.

Oleme oma eelmises 30.11.2020 kirjas ja ka selles kirjas pikalt kirjeldanud Eesti mereala planeeringu lähenemisi ja KSH-KMH tasandi erinevusi.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi teemal oleme küsinud seisukohta Maaeluministeeriumilt. Maaeluministeerium on seisukohal, et mereala planeerimise eesmärk on leppida kokku Eesti mereala kasutuse põhimõtetes pikas perspektiivis, et panustada merekeskkonna hea seisundi saavutamisse ja säilitamisse, edendades mitmekülgse ja tasakaalustatud kasutusega säästvat meremajanduse kasvu. Leiame, et Eesti mereala planeering ei ole vastuolus põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 eelnõus (PÕKA) toodud eesmärkidega, mis on aluseks ka Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021-2027 rakenduskava koostamisele. PÕKA kalanduse peatükk rõhutab samuti Euroopa Liidu merendus- ja kalanduspoliitikale vastavalt merekeskkonda säästva kalanduse ja vesiviljeluse edendamise vajadust, tuues (nii nagu ka Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014-2020 rakenduskava) välja spetsiifilisemad sekkumised keskkonnasäästliku ja majanduslikult elujõulise kalandussektori arendamiseks, mida mereala planeering oma suunitlusest tulenevalt nii üksikasjalikult ei käsitle.

XXI. Vastuväide nr 24.

Toote välja, et Riigikohus on asjas nr 3-16-1472 (p 30) selgitanud, et KSH menethuse tõhusaks läbiviimiseks tuleks hindajal lähtuda nn maksimumstsenariumist, st kavandatava tegevuse elluviimisest suurimas mahus, mida koostatav planeerimisdokument võimaldaks. Seega on KSH tasandil võimalik täpsustada näiteks tuulikute parameetreid, arvu jm maksimumstsenariumi alusel, sh puuduks oht planeeringu kiireks aegumiseks. Ilma maksimumstsenariumit hindamata ei saa teha KSH-s sisulisi valikuid, milline mereala on tuuleenergeetika arendamiseks parim võimalik lahendus.

Toome uuesti välja, et mereala planeeringus on ära toodud alade asukohad, käsitletud vundamenditüüpi, antud alade realiseerimise piirmäär 70% ja ka alade pindala. Seega on sisulise lahenduse aluseks olnud juba konkreetne stsenaarium, mida on hinnatud. Tuletame veelkord meelde, et selguse huvides täpsustame planeeringulahendust ja mõjude hindamise aruannet, et stsenaarium paremini esitletud oleks. Planeeringulahendus ja mõjude hindamine

on hetkel erinevatest ettepanekutest tulenevalt täiendamisel ning täiendatud materjalidega on võimalik tutvuda käesoleva aasta kevadperioodil. Materjalide avalikustamisest anname Teile eraldi teada.

XXII. Vastuväide nr 25.

Olete seisukohal, et müra modelleerimise tingimuse seadmine tegevusloa tasandile on õigusvastane. Lisate, et õiguslikus mõttes on viga see, kui jäetakse erinevate tehniliste lahendustega kaasnevate keskkonnamõjude hindamine edasi järgmistesse menetlusetappidesse.

Oleme selgitanud käesoleva kirja alajaotises 2, kuidas toimub ruumi kavandamine ning kavandatud tegevuste elluviimine, sh kuidas suhestuvad omavahel KSH ja KMH. Oleme seisukohal, et müra modelleerimiseks on vajalikud nii tuulikute täpsed asukohad, võimsus, tehnoloogiline tüüp kui ka ümbritseva keskkonna müraga seotud asjaolud (nt laevaliikluse sagedus). Arvestades Eesti mereala planeeringu täpsusastet on müra hinnatud (käsitletud) korrektselt ja kooskõlas mõjude hindamise põhimõtetega. Samuti on seatud vajalikud tingimused olulise keskkonnamõju vältimiseks järgmisele tasandile – tegevusloa ja KMH. Seega ei ole sisulises ega õiguslikus mõttes viga see, kui erinevate täpsete tehniliste lahenduste müra modelleerimine toimub järgmises etapis.

XXIII. Vastuväide nr 26.

Olete seisukohal, et võimalik ebasoodne mõju teistele merekasutusviisidele ei õigusta KSH tasandil erinevate alternatiivsete tuuleenergeetika alade hindamata jätmist. KSH on keskkonna kõrgetasemelist kaitset tagama pidav planeerimisdokument, mis peab olema ratsionaalselt ja objektiivselt kontrollitaval viisil koostatud.

Dokumendis „Eesti mereala planeeringu lähteseisukohad ja mõjude hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükis 3 lk 24 on toodud mõjude hindamise meetodika, sh on märgitud, et mõjude hindamisel ei töötata välja erinevaid mõjude hindamise alternatiive, vaid hinnatakse planeerimismenetluses välja töötatavate planeerimislahenduste vastavust strateegilistele eesmärkidele või eeldatavalt olulisi ebasoodsaid ja soodsaid mõjusid.

Juhime tähelepanu, et juhul kui KSHs hinnatakse alternatiive, siis need peavad olema reaalsed (st elluviidavad) alternatiivid. Kuna väljaspool Eesti mereala planeeringus kavandatud tuuleenergeetika arendamiseks sobilikke alasid pole erinevatel põhjustel tuuleenergeetika arendamine võimalik, siis järelikult nõ muud alad ei ole reaalsed ega elluviidavad asukoha alternatiivid. Seejuures konkreetsete tuuleenergeetika arendamiseks sobilikud alad on välja valitud mh arvestades keskkonnakaalutlusi (vt Eesti mereala planeeringu seletuskirja ptk 5.6.2, kus on kirjeldatud tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade kujunemine).

Vt ka vastust alajaotises VIII.

Kokkuvõttes juhime tähelepanu, et mereala planeeringu põhilahendus ja selle mõjude hindamine on hetkel täiendamisel avalike arutelude järgselt esitatud ettepanekutest lähtuvalt. Mitmete teemadele, mida olete tõstatanud selles ja eelmises kirjas, oleme vastanud, et vaatame materjali üle ja täpsustame lahendust. Täiendatud lahendus avalikustatakse tervikuna ja sellest anname Teile eraldi teada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaia Sarnet
regionaalvaldkonna asekanstler

Lisa(d):

Lisa 1 – Ekspertmeeskonna nimekiri

Lisa 2 – Veebipõhise tööriista (PlanWise4Blue) aruanne

Triin Lepland

Triin.Lepland@fin.ee

Teadmiseks: Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium,
Maaeluministeerium, Keskkonnaamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet